

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/47/2020
Identifikačné číslo spisu: 3019200081
Dátum vydania rozhodnutia: 26.05.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:3019200081.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Jany Martinčekovej a JUDr. Aleny Adamcovej, v právnej veci žalobcu: Complex HM, s. r. o., so sídlom Dvory 581, 020 01 Púchov, IČO: 45 517 991, právne zastúpený: JUDr. Ing. Zuzanou Kvakovou, advokátkou, so sídlom J. M. Geromettu 146/1, Žilina, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, ďalší účastník: Z. Y. X., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom U. D. XX/XX, XX-XXX Y., R. N., o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 17656-3/2018-BA zo dňa 12. decembra 2018, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 18Sa/6/2019-63 zo dňa 06.02.2020, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne č.k. 18Sa/6/2019-63 zo dňa 06.02.2020 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Trenčíne rozsudkom č. k. 18Sa/6/2019-63 zo dňa 06.02.2020 zrušil rozhodnutie žalovanej č. 17656-3/2018-BA zo dňa 12. decembra 2018 (ďalej len „preskúmané rozhodnutie“), ktorým žalovaná potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Považská Bystrica (ďalej len „správny orgán I. stupňa“) č. 21018-1/2014-PB zo dňa 05.02.2014 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“). Prvostupňovým rozhodnutím správny orgán I. stupňa rozhodol, že Z. Y. X. ako zamestnancovi žalobcu zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy dňa 09.10.2013. Správny orgán I. stupňa odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že na základe výsledkov kontroly u zamestnávateľa - žalobcu nebolo preukázané, že p. Z. Y. X. reálne vykonáva činnosť ako zamestnankyňa na území Slovenskej republiky, a preto nemôže podliehať slovenským právnym predpisom sociálneho zabezpečenia. Správny orgán I. stupňa v odôvodnení rozhodnutia poukázal na príslušné ustanovenia zákona o sociálnom poistení, ako i na nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29.04.2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 988/2009 zo dňa 16.09.2009 (ďalej len „základné nariadenie“) a vykonávacie nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo dňa 16.09.2009 (ďalej len „vykonávacie nariadenie“). Žalovaná v preskúmanom rozhodnutí uviedla, že podľa oznámenia poľskej inštitúcie sociálneho zabezpečenia (ďalej len „ZUS“) č.

020000/70/2016-UBS-OM-PW-338 zo dňa 10.10.2016 zamestnanec žalobcu podlieha od 10.10.2013 právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Poľskej republiky.

2. Zrušenie preskúmaného rozhodnutia krajský súd odôvodnil tým, že na zamestnankyňu žalobcu, ktorá je občiankou Poľskej republiky, vykonáva SZČO v tejto krajine bydliska a zároveň uzatvorila so žalobcom pracovnú zmluvu ako zamestnankyňa, sa vzťahujú v oblasti sociálneho zabezpečenia vyššie citované nariadenia Európskeho parlamentu a Rady. Uvedená skutočnosť je medzi účastníkmi konania nesporná a krajský súd konštatuje, že správne orgány sa riadili týmito nariadeniami.

3. Krajský súd má za to, že na posúdenie či u zamestnanca žalobcu dochádzalo a dochádza k súbehu sociálnych poistení viacerých štátov podľa čl. 13 ods. 3 základného nariadenia z dôvodu výkonu činnosti zamestnanej osoby a činnosti samostatne zárobkovo činnnej osoby v odlišných členských štátoch, je príslušná výlučne inštitúcia určená vykonávacím nariadením.

4. Krajský súd uviedol, že z ustanovenia čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia vyplýva, že uplatniteľné právne predpisy určí inštitúcia členského štátu bydliska osoby. Na základe tejto skutočnosti na určenie uplatniteľnej legislatívy pre zamestnanca žalobcu je príslušná jedine poľská inštitúcia ZUS, teda Sociálna poisťovňa, ktorá vykonanou kontrolou nadobudla pochybnosti o reálnosti výkonu závislej činnosti zamestnanca žalobcu na území Slovenskej republiky, nemala právomoc konať a rozhodnúť vo veci zániku sociálneho poistenia podľa zákona. ZUS vykonala a oznámila dočasné určenie slovenskej legislatívy na obdobie od 01.03.2012. Na tomto právnom základe Sociálna poisťovňa nenamietajúc určené rozhodné právo vystavila žalobcovi formulár PD A1 na obdobie od 01.03.2012 do 09.10.2013, čím sa v súlade s čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia stalo určenie slovenskej legislatívy definitívnym na čas od 01.03.2012.

5. Podľa názoru krajského súdu treba brať ohľad na skutočnosť, že sociálne poistenie zamestnanca žalobcu, ktorý vykonáva činnosti, resp. deklaruje ich výkon v dvoch členských štátoch, by následkom prijatia prvostupňového správneho rozhodnutia, vzhľadom na pôvodné rozhodnutie ZUS-u, nepodliehalo sociálnej legislatíve žiadneho členského štátu. Rozhodnutím správneho orgánu prvého stupňa preto vznikol právny stav odporujúci európskej právnej úprave. Aby sa predišlo protiprávnemu stavu, bolo povinnosťou správneho orgánu I. stupňa bezodkladne o svojich kontrolných zisteniach informovať poľskú stranu bez toho, aby prijal vo veci sociálneho poistenia zamestnanca žalobcu rozhodnutie, následkom ktorého by bol vylúčený z uplatniteľnej legislatívy ktoréhokoľvek členského štátu. Sledujúc účel základného nariadenia preto prvostupňový správny orgán nebol oprávnený prijať rozhodnutie zo dňa 05.02.2014, ktorým zamestnanca v dotknutom období vylúčil z pôsobnosti slovenského právneho poriadku. S prihliadnutím na uvedené právne závery mala pobočka Sociálnej poisťovne po poskytnutí kontrolných zistení príslušnej poľskej inštitúcii vyčkat' na postup poľskej strany ako členského štátu miesta bydliska zamestnanca žalobcu podľa čl. 16 ods. 1 a 2 vykonávacieho nariadenia.

6. Podľa názoru krajského súdu správne orgány Slovenskej republiky v oboch stupňoch neboli oprávnené pred právoplatným a vykonateľným rozhodnutím o uplatniteľnej legislatíve akokoľvek rozhodnúť, keďže nebolo zrejmé či na prejednanie danej veci je príslušná slovenská, alebo poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia. Ak sa určenie poľskej legislatívy stalo či stane konečným, nemá Sociálna poisťovňa (žalovaná) právomoc vôbec konať a rozhodovať, čo je skutočnosť vyplývajúca jednak z účelu nariadení, ako aj zo slovenského právneho poriadku. V tejto súvislosti krajský súd poukázal na rozhodnutie veľkého senátu správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý v uznesení sp. zn. 1Vs/1/2018 prijal záver, že definitívne určenie uplatniteľnej legislatívy iného členského štátu Európskej únie od určitého dátumu podľa čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia alebo vzájomnou dohodou podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia vylučuje právomoc Sociálnej poisťovne ako inštitúcie podľa čl. 1 písm. p/ základného nariadenia na rozhodovanie o uplatniteľnej legislatíve.

7. Žalovaný napadnuté rozhodnutie vydal dňa 12.12.2018, t. j. v čase, keď už bolo určenie poľskej legislatívy definitívnym a potvrdenie prvostupňového rozhodnutia o nevzniku poistenia zamestnancovi

žalobcu žalovaný odôvodnil tým, že prvostupňový orgán len deklaroval svojím rozhodnutím, že zamestnanec žalobcu nepodliehal slovenskej legislatíve v dotknutom období a zároveň, keďže žalobca tohto zamestnanca prihlásil do registra poistencov Sociálnej poisťovne až do 03.03.2014, odstraňoval dôsledky nesprávnej registrácie zamestnanca. V tejto súvislosti správny súd poukázal na to, že prihláška do registra poistencov nezakladá povinné sociálne poistenie, pretože nemá konštitutívne účinky.

8. Správny súd ďalej poukázal na to, že žalovaný vydal formulár PD A1 (potvrdenie o právnych predpisoch sociálneho zabezpečenia), v ktorom deklaroval, že na zamestnanca žalobcu sa do 09.10.2013 vzťahujú právne predpisy SR o sociálnom zabezpečení, a teda nemá povinnosť platiť príspevky v inom členskom štáte. Za tejto situácie je podľa názoru správneho súdu napadnuté i prvostupňové rozhodnutie správnych orgánov nadbytočné. V danom prípade v období po 09.10.2013 nebol sporný zánik sociálneho poistenia zamestnanca žalobcu, ale to, legislatíva ktorého členského štátu sa stane na ďalšie obdobie uplatniteľnou. Ako vyplýva z administratívneho spisu, k určeniu uplatniteľnej legislatívy došlo po rozhodnutí prvostupňového orgánu, čo vyplýva z oznámenia ZUS žalovaného a žalovaný toto určenie nenamietal, takže sa určenie poľskej legislatívy stalo definitívnym v zmysle čl. 16 vykonávacieho nariadenia.

9. Pokiaľ teda správne orgány rozhodovali o zániku povinného poistenia podľa slovenskej legislatívy, je jednak preskúmané rozhodnutie duplicitným, keďže zánik poistenia bez akýchkoľvek pochybností vyplýva z relevantného potvrdenia - formulára PD A1, ktorého platnosť nebola spochybnená, a tiež vydaným v rozpore s § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý zák. o sociálnom poistení, pretože nejde o sporný prípad a jednak žalovaný v čase svojho rozhodovania už nemal právomoc rozhodovať o zániku sociálneho poistenia zamestnanca žalobcu podľa slovenskej legislatívy. V dobe rozhodovania žalovaného už bolo v súlade s nariadeniami EÚ určené, že zamestnanec žalobcu podlieha právnym predpisom v oblasti sociálneho zabezpečenia Poľskej republiky.

10. Správny súd poukázal na to, že rovnako ako žalovaný o vzniku povinného poistenia zamestnanca pri vydaní formulára PD A1 osobitné rozhodnutie nevydával, tak je nadbytočné, aby o zániku povinného poistenia vydával samostatné rozhodnutie, keďže vznik a zánik povinného poistenia podľa slovenskej legislatívy je deklarovaný v samotnom formulári, vrátane oznámenia SUZ zo dňa 10.10.2016 o určení poľskej uplatniteľnej legislatívy odo dňa 10.10.2013, pričom účastníkom konania sú uvedené dátumy od počiatku známe.

11. Proti uvedenému rozsudku krajského súdu podala kasačnú sťažnosť žalovaná. Kasačnú sťažnosť odôvodnila tým, že nesúhlasí s právnym názorom krajského súdu, podľa ktorého Sociálna poisťovňa nebola oprávnená vydať napadnuté rozhodnutie. Žalovaná zastáva názor, že formulár PD A1 je len deklaratórnym potvrdením určenia uplatniteľnej legislatívy, preto podľa názoru žalovanej nemôže nahradiť samotné rozhodnutie žalovanej o vzniku, zániku alebo nevzniku poistenia v sporných prípadoch. Vzhľadom na to, že žalobca prihlásil zamestnanca do registra poistencov až do 03.03.2014, pričom platnosť formulára PD A1 zanikla ku dňu 09.10.2013, bola žalovaná oprávnená vydať napadnuté rozhodnutie v záujme právnej istoty zamestnanca. Sťažovateľka uviedla, že v čase vydania preskúmaného rozhodnutia už bolo v súlade s koordinačnými nariadeniami EÚ rozhodnuté o tom, že zamestnanec podlieha právnym predpisom Poľskej republiky od 10.10.2013, avšak rozhodnutie žalovanej sa týkalo obdobia, kedy zamestnanec podliehal právnym predpisom Slovenskej republiky. Sťažovateľka ďalej poukázala na to, že žalobca vo svojej žalobe nepreukázal a nešpecifikoval, akým spôsobom bol napadnutým rozhodnutím poškodený na svojich právach. Poškodenie svojich práv ako zamestnávateľa ani netvrdil. Z tohto dôvodu má sťažovateľka za to, že žalobca nie je aktívne hmotnoprávne legitimovanou osobou na podanie žaloby. Záverom poukázala na názor vyjadrený v rozsudkoch najvyššieho súdu, podľa ktorého je Sociálna poisťovňa oprávnená rozhodovať o vzniku povinného poistenia zamestnanca, ktorý bol prostredníctvom príslušného formulára zaregistrovaný v registri poistencov. Na základe horeuvedených skutočností žalovaná navrhuje, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu menil tak, že žalobu zametiata.

12. Žalobca sa ku kasačnej sťažnosti nevyjadril.

13. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd príslušný podľa § 438 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) rozhodovať o kasačnej sťažnosti, preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a dospel k záveru, že je potrebné rozsudok krajského súdu zrušiť.

14. Podľa § 178 ods. 1 SSP žalobcom je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá o sebe tvrdí, že ako účastník administratívneho konania bola rozhodnutím orgánu verejnej správy alebo opatrením orgánu verejnej správy ukrátená na svojich právach alebo právom chránených záujmoch.

15. Kasačný súd pripomína, že správne súdnictvo nie je založené na princípe verejnej žaloby, ktorý umožňuje komukoľvek podať žalobu o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. I keď aktívna žalobná legitímácia nemá formálne povahu procesnej podmienky konania, správny súd je povinný ju skúmať počas celého konania. Ukrátenie práv žalobcu musí byť v žalobe tvrdené a podložené a aspoň potencionálne možné. Samotné postavenie účastníka správneho konania k naplneniu podmienky ukrátenia práv žalobcu nevedie.

16. V tejto súvislosti kasačný súd poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Sžr/2/2014, v ktorom najvyšší súd uviedol, že: „Súd v každej konkrétnej veci posudzuje, či žalobca spĺňa zákonom stanovené podmienky procesnej aktívnej legitímácie na podanie žaloby v správnom súdnictve. Žalobná legitímácia v zmysle § 247 ods. 1 a § 250 ods. 2 OSP musí byť daná pre všetky prípady, kedy je dotknutá právna sféra žalobcu. S prihliadnutím na účel súdneho prieskumu administratívnych rozhodnutí, táto podmienka musí byť splnená v priebehu celého konania...“

17. So zreteľom na ustanovenie § 178 ods. 1 SSP treba považovať za náležitosť žaloby aj konkrétne tvrdenie žalobcu o tom, že bol ukrátený na svojich právach nezákonným rozhodnutím správneho orgánu, pričom musí ísť o subjektívne práva vyplývajúce z právneho predpisu. Len tak môže súd posúdiť otázku aktívnej legitímácie žalobcu.

18. Krajský súd otázku aktívnej legitímácie žalobcu neposúdil správne, ak nevzal do úvahy, že žalobcom môže byť len osoba, ktorá tvrdí ukrátenie svojich práv alebo právnych záujmov preskúmaným rozhodnutím alebo tvrdí aspoň potenciálnu možnosť ich ukrátenia. Napriek skutočnosti, že žalovaná túto skutočnosť nenamietala v rámci konania pred krajským súdom a v kasačnej sťažnosti v zásade nie je prípustné uplatňovanie nových skutočností (§ 441 SSP), aktívna legitímácia žalobcu je podmienkou, bez splnenia ktorej nie je možné žalobe priznať úspech. Správne súdy prihliadajú na splnenie tejto podmienky počas celého konania. Z tohto dôvodu sa ňou mal krajský súd zaoberať aj bez námietky žalovanej.

19. Kasačný súd v rámci konania o kasačnej sťažnosti dospel k záveru, že z podanej žaloby nie je zrejmé, v čom spočíva ukrátenie práv žalobcu ako zamestnávateľa. Žalobca síce v podanej žalobe uvádza, že sa cíti byť ukrátený na svojich právach nezákonným postupom a rozhodnutím žalovanej a domáha sa ochrany svojich subjektívnych práv, ktoré však následne žiadnym spôsobom nešpecifikuje. Žalobca v podanej žalobe poukazuje na možné ukrátenie práv svojho zamestnanca.

20. Z vyššie uvedených dôvodov kasačný súd zrušil rozsudok krajského súdu podľa § 462 ods. 1 SSP a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. V ďalšom konaní bude úlohou krajského súdu vysporiadať sa s aktívnou legitímáciou žalobcu a vo veci znovu rozhodnúť. Zároveň je krajský súd viazaný právnym názorom vyjadreným v tomto rozhodnutí (§ 469 SSP).

21. V novom rozhodnutí krajský súd rozhodne aj o nároku na náhradu trov kasačného konania (§ 467 ods. 3 SSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustná kasačná sťažnosť.